

Det himmelska riket

*Yu delade in landet i landskap.
Han gick längs bergen och fällde träden
och gav de höga bergen och de stora
floderna namn. I landskapet Ji bearbetade
han först berget Hukou och tog sedan itu
med bergen Liang och Qi.
Han reglerade floderna vid Taiyuan ända
fram till berget Taiyue och efter ytterligare
framgångar vid Tanhuai kom han till
floderna Heng och Zhang.*

Så inleds beskrivningen av "Yus bedrifter", *Yu gong*, i "De vördade urkunderna", *Shang shu*, även kallad "Book of Documents" eller "Dokumentens klassiker" (*Shu jing*), en av de fem konfucianska klassiska skrifterna. Den anses innehålla en del av de äldsta bevarade kinesiska dokumenten från Zhou-dynastin, som tillskansade sig makten genom att störta dynastin Shang omkring 1045 fvt.

I "Yus bedrifter" skildras hur Store Yu, *Da Yu*, som han respektfullt har kommit att kallas, återställer landet efter "den stora översvämningen", hur han metodiskt arbetar sig igenom landskap efter landskap, leder bort vattnet och gör det möjligt för människorna att leva och arbeta.

Om Store Yu har existerat eller är en helt mytologisk gestalt vet vi inte, inte heller om "den stora översvämningen" har ägt rum, men på senare tid har upptäckter gjorts som tyder på att det som

nu är centrala Kina kan ha drabbats av en översvämning av monumental mått omkring 1900 fvt.

Enligt en annan text i "De vördade urkunderna", *Hong fan* ("Stora planen"), lyckades Store Yu med sitt övermäktiga uppdrag tack vare att han fick Himlens stöd och från den fick tillgång till "den stora planen i nio avsnitt" som ger insikt i tillvarons alla sidor, både det mänskliga och det som ligger bortom mänsklig horisont. Han fick "himlens mandat" och därmed blev han också landets, eller världens, härskare och grundade den legendariska Xia-dynastin. Store Yu är därför den kinesiska historiens arketyppiske starke härskare som gör det rätta och som man självklart underkastar sig. Det finns knappast någon kines som är obekant med berättelsen om Store Yu.

Dessa föreställningar lanserades av allt att döma av Zhou-dynastins grundare som rättfärdigande av deras störtande av Shang och legitimering av deras maktinnehav. Liksom Store Yu hade de fått Himlens mandat att styra världen. Att underkasta sig dem var att lyda de lagar som styr liv och död. De har sedan använts under mer än tvåtusen år för att legitimera

de kinesiska härskarnas absoluta makt: kejsaren var Himlens son, med dess uppdrag att styra världen i enlighet med den plan som endast han förmådde se.

Det vore därför naturligt om denna stat hade utvecklats till en teokrati med dyrkan av Himlen, den yttersta gudomen, som ett centralt fokus, med härskaren som dess överstepräst och med en teologi som förklarade "den stora planens" mysterier. Att så aldrig har skett tydliggör att myten om Himlen är ett propagandistiskt narrativ med syftet att

Store Yu under arbetet med att stoppa översvämningen.

legitimera härskarens makt. Ceremonier och offer till Himlens ära har visserligen utförts av dynasti efter dynasti men aldrig offentligt utan avskilt, som ett led i en dialog direkt mellan Kejsaren och Himlen. Att tolka dess vilja har alltid varit hans privilegium.

Även dagens kinesiska regim hämtar kraft för sin politik ur detta propagandistiska narrativ. Det monumentala projekt som kallas "Ett bälte, en väg", *Yi dai yi lu*, som Xi Jinping, generalsekreterare i Kinas kommunistiska parti och tillika landets president, lanserade 2013 blir begripligt i detta överväldigande mytologiska perspektiv, med Store Yu som förebild och riktmärke.

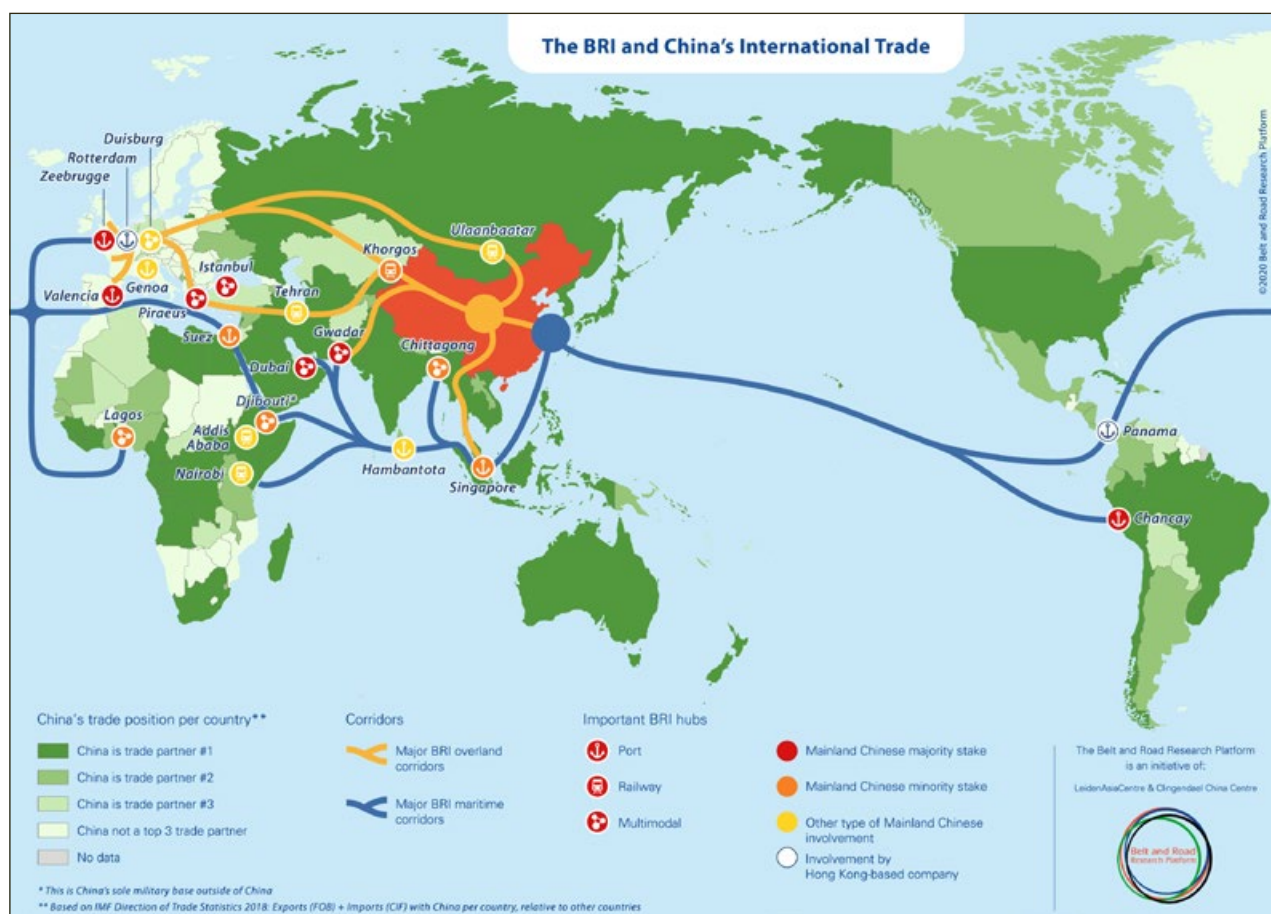
Xis bältes-väg-projekt är nämligen med sina nästan övermänskligt gigantiska

Till höger: Xi Jinping under ett anförande om "socialism med kinesiska kännetecken" den 1 maj 2013. Foto Huang Jingwen/Xinhua News Agency. Nedan: Åskådliggörande av "Ett bälte, en väg"-projektet från Clingendael-institutet (www.clingendael.org).

proportioner helt i Store Yus anda. Via ett "bälte" av nya vägar och järnvägar genom Centralasien och en "havsväg" av farleder och hamnar genom Syd kinesiska havet, Stilla havet, Indiska oceanen, Medelhavet och över Atlanten ska det länka Kina, Ostasien och Sydostasien med Mellanöstern, Europa, Afrika och Latinamerika och på olika sätt involvera närmare 150 länder. Kostnaderna är oklara men enorma. Uppskattningar på allt från ettusen till åttatusen miljarder dollar görs. Om allt kommer på plats öppnas möjligheter för handel och andra typer av mellanfolkligt utbyte på ett sätt som aldrig tidigare har varit möjligt. Men det är samtidigt svåröverblickbart, svårbedömt och fullt av risker.

Emellertid behöver man inte gå så långt tillbaka som till Store Yu för att hitta en förebild för Xis projekt. Det räcker med en blick hundra år bakåt i tiden till 1920 och Sun Yat-sens väldiga plan för modernisering av Kina med titeln *The International Development of China*, skriven

och publicerad på engelska, för att hitta en sannolik förlaga till dagens bältes-väg-projekt. Sun var den mest framstående ledaren för de revolutionärer som 1911–12 störtade den sista kejsrerliga dynastin, Qing, och upprättade Folkrepubliken Kina. Initialt blev han dess president men avgick snart och ägnade sig i stället åt att fundera på hur Kina skulle omformas för att återta positionen som en stark världsmakt. Han avled 1925 och *The International Development of China* kan därför sägas vara hans testamente som statsman.

Liksom Store Yus mångåriga kamp mot den väldiga översvämningen och Xi Jinpings storvulna projekt för att binda ihop Kina med resten av världen är Sun Yat-sens plan för utveckling av Kina en vision av nästan obegripligt monumental proportioner, i synnerhet om man betänker de tekniska och finansiella förutsättningar som gällde vid den tid då han formulerade den. Det är en vision som förutsätter att man har högre makter på sin sida, så som Himlen gav sitt stöd till Store Yu. Med största sannolikhet är det också en vision som har varit inspirerande och vägledande för Xi Jinping när han och hans medarbetare drog upp riktlinjerna för bältes-väg-projektet.

Eftersom Kina för hundra år sedan låg långt efter västmakterna i ekonomisk och teknologisk utveckling fokuserar Sun i första hand på uppbyggnad av infrastruktur, industrier och basnäringar inom landets gränser. Han ritar en spindelväv av järnvägar ("100 000 miles"), landsvägar ("1 000 000 miles"), kanaler, uppmuddrade och reglerade floder och telegraflinjer med vidhängande nya eller utbyggda städer, hamnar och kraftverk samt därutöver även nya industrier, gruvor, bevattningsanläggningar och skogar, allt illustrerat med detaljerade kartor. För Store Yu skulle det ha varit välbekant.

Sun Yat-sen fick alltså inte tillfälle att genomföra sin utvecklingsplan och ingen kinesisk regering, vare sig nationalistisk eller kommunistisk, har heller tagit den som officiell utgångspunkt för sina moderniseringsprojekt. Men i praktiken har man ändå gjort det. Om man jämför Suns kartor med kartor över dagens kinesiska nätverk av järnvägar, landsvägar och hamnar kan man se att det som Sun föreslog med tiden på det stora hela har blivit verklighet. Likaså har de satsningar på nya industrier och näringar

som Sun ville få till stånd genomförts, inte minst i det program för "fyra moderniseringar" som under Deng Xiaopings ledarskap i slutet av 1970-talet gjordes till grunden för de reformer som sedan dess har gjort Kina till en ekonomisk stormakt.

Även i ett annat viktigt avseende finns det en överensstämmelse mellan Sun Yat-sens utvecklingsplan och den ekonomiska politik som har bedrivits i Kina sedan slutet av 1970-talet: att Kina måste utvecklas i samverkan med mera utvecklade länder, såväl finansiellt som teknologiskt och administrativt. *The International Development of China* är en enda lång plädering för omfattande samarbete med utländska, huvudsakligen västerländska, finansärer, företag och regeringar. I alla väsentliga avseenden överensstämmer det med den politik för öppning mot omvärlden som inleddes av Deng Xiaoping och som även är ryggraden i Xi Jinpings bältes-väg-projekt.

Men likheterna med Xi Jinpings projekt stannar inte där. Sun Yat-sen förutser också att hans nya järnvägsnät ska nå långt bortom Kinas gränser:

Tack vare principen om "det mest fördelaktiga läget" kommer de järnvägar vi planerar att inta det globalt viktigaste och mest dominerande läget. De kommer att bli en del av den eurasiatiska huvudlinjen som kommer att förbinda de två välbefolkade centrala områdena Europa och Kina. Det kommer att vara den kortaste linjen från Stillahavskusten till Europa. Dess sidolinje från Ili [i Xinjiang] kommer att ansluta till den framtida linjen mellan Indien och Europa och via Bagdad, Damaskus och Kairo kommer den att länkas till det framtida afrikanska järnvägsnätet. Så kommer en genomfartslinje från vår planerade hamn att dras till Kapstaden. Det finns inget existerande järnvägsnät med en sådan global betydelse som detta.

Även om Sun helt fokuserar på utsträckningen av järnvägsnätet är detta egentligen bältesdelen av Xi Jinpings projekt i ett nötskal – med skillnaden att Xi såvitt bekant ännu inte har planerat in en förbindelse ända till Kapstaden.

Det finns också andra betydelsefulla skillnader mellan Suns och Xis projekt, eller åtminstone i sättet de presenteras på. Sun Yat-sen lade fram sina planer i en bok på mer än tvåhundra sidor. Det närmaste en

sammanhängande redovisning av Xi Jinpings avsikter som finns är en ”handlingsplan” på ett tiotal sidor som offentliggjordes 2015. Suns projektbeskrivning är synnerligen konkret och detaljerad, ibland trötta detaljerad, medan Xis kastar fram en lista på i stort sett alla typer av investeringar, samarbeten och mellanstatliga utbyten man kan tänka sig i allmän-giltiga och närmast abstrakta formuleringar, även det trötta. Det är som att läsa två offerter från två säljare som är lika ivriga men där den ena på ett tydligt sätt redovisar vilka produkter och tjänster som erbjuds medan den andra vill få köparen att tro att allt är möjligt, att den kommer att få vad den än önskar sig.

Många kommentatorer har tagit fasta på detta: att Xi Jinpings bältes-väg-projekt i grund och botten är en propagandagimmick med det geopolitiska syftet att flytta fram Kinas globala maktposition. Men vad *det* konkret innebär preciseras vanligen inte. Även på denna punkt kan Sun Yat-sens *The International Development of China* vara till hjälp.

Liksom Xi Jinping ville Sun alltså få till stånd en infrastrukturell och ekonomisk uppbyggnad genom Kinas västliga territorier och in i ”Eurasien” och i det avseendet är han synnerligen tydlig: det handlar om kolonisation, om förflyttning av stora mängder människor från det tätbefolkade centrala Kina till Tibet, Mongoliet och Xinjiang och om uppodling av mark och utvinning av allehanda naturresurser. Som förebilder för detta hänvisar han till framgångsrika koloniserare, som européerna i USA, Kanada, Australien och Argentina. Liksom de fäster han inget avseende vid att det redan finns människor i dessa områden med andra språk, samhällen och levnadsvanor; han nämner dem inte ens.

Sedan Sun Yat-sen skrev sin utvecklingsplan har även denna kolonisation påbörjats och bitvis kommit ganska långt, även om man inte har kallat det kolonisation. Inte heller i handlingsplanen för Xi Jinpings bältes-väg-projekt framförs några tankar om hur befolkningarna i de berörda områdena kan påverkas av det, men om det vet vi vid det här laget ganska mycket.

Strömmen av migranter från centrala Kina västerut har under lång tid tilltagit och fortsätter att öka. De lokala ekonomierna och samhällsstrukturerna förändras i grunden. Sedan några år genomförs i

Xinjiang en kampanj för att ”slå hårt mot de tre onda krafterna separatism, extremism och terrorism” som anses emana från de lokala, huvudsakligen muslimska folkgrupperna, uigurer, kazaker och andra. För detta ändamål har ett nätverk av interneringsläger upprättats där de ska avvänjas icke-kinesiska religiösa föreställningar och vanor, lära sig att älska kommunistpartiet och även det rikskinesiska språket (mandarin). De ska omstöpas till riktiga kineser.

Det är helt enkelt en radikal koloniseringspolitik. Den innehåller även tvångsarbete, avskiljande av barn från sina familjer samt aborter och steriliseringar under tvång för att reducera födelsetalen inom de muslimska folkgrupperna, vilket har fördömts av ett flertal människorättsorganisationer och regeringar i demokratiska länder som både brott mot mänskligheten och folkmord såsom de definieras i FN:s konventioner.

Länkarna bakåt i den kinesiska historien är emellertid inte uttömda med detta. Store Yus framgång i det till synes övermäktiga projektet att stoppa den stora översvämningen berodde alltså på att han vann Himlens förtroende och genom dess plan för världen fick unika insikter som gick djupare och längre än något vanligt mänskligt förnuft kan nå. Därmed blev han också härskare över ”allt under Himlen”.

Då Qing-dynastin föll över ända 1912 föll också narrativet om Himlen och dess mandat i vanrykte. Det ansågs ha bidragit till att Kina hade blivit efterblivet och ett offer för västerländska kolonialmakter. I en intensiv ideologisk debatt och kamp lanserades och prövades en lång rad ismer som kandidater för att ersätta det gamla himmelska narrativet och återge Kina styrka och vitalitet. Med kommunisternas seger i inbördeskriget mot nationalisterna och upprättandet av Folkrepubliken Kina 1949 vann deras marxistiskt grundade ideologi, åtminstone tills vidare, även denna konkurrens.

Kanske berodde den kommunistiska marxistiska ideologins framgång på att den har stora likheter, eller överlappningar, med det tretusenåriga himmelska maktnarrativet. Den passar väl in i den kinesiska kulturella kontexten. Efter att Xi Jinping hade utnämnts till generalsekreterare i kommunistpartiet höll han i januari 2013 ett tal inför partiets centralkommitté som i det avseendet är instruktivt. Det är ett linjetal där han presenterar det ideologiska pro-

gram som under åren därefter har format hans regims politik.

Under rubriken ”Några frågor om upprätthållande och utveckling av socialism med kinesiska kännetecken” deklarerar Xi inledningsvis, i polemik med dem som menar att det som nu växer fram i Kina är ”statskapitalism” eller ”byråkratisk kapitalism”, att ”socialism med kinesiska kännetecken är socialism och inte någon annan sorts ’ism’”. Emellertid presenterar han inte någon definition av vad socialism är, vare sig i allmänhet eller i dess kinesiska form, förutom att det, under kommunistpartiets ”absoluta ledarskap” på alla områden, är ett ”ekonomiskt system i vilket statsägda företag har en huvudroll” i kombination med ”Nationella folkkongressens politiska system”.

Trots denna närmast intetsägande förklaring deklarerar Xi gång på gång att det handlar om ”de grundläggande principerna för vetenskaplig socialism under våra nya historiska villkor”, ”en ny form av marxistisk teori”, till och med ”lagarna som styr socialism med kinesiska kännetecken”.

Just detta framstår som ett viktigt centralt budskap i Xi Jinpings anförande: att han och det kinesiska kommunistpartiet med hjälp av ”marxistisk teori” och praktisk erfarenhet har uppnått en djup förståelse av Kinas och världens utveckling, att kapitalismen ”ofrånkomligt” kommer att gå under och socialismen kommer att segra.

Xi Jinping deklarerar att detta är den ”vetenskapliga socialismens teoretiska logik” men det är lätt att se att det här synsättet har ännu tydligare länkar till den kinesiska traditionen om Himlen, dess vilja och uppdrag till dess utvalde härskare över världen. Socialism och historiematerialism är ju trots allt sentida importer från det exotiska Västerlandet medan myterna om Himlen är djupt rotade sedan årtusenden i kinesisk medvetenhet. Marxismen i denna skepnad kan därför sägas vara ”den stora planen i nio avsnitt”, den som Store Yu fick tillgång till och gjorde honom till härskare, i en omtolkad version i västerländska lånta fjädrar.

Ett annat centralt inslag i Xi Jinpings argumentation är ett starkt fokus på partimedlemmarnas mentala övertygelse och hängivenhet. De måste ”tro” på marxismen och socialismens slutgiltiga seger som sin ”andliga pelare”, de måste vara ”hängivna” i sitt

Store Yu utövar spådomskonst i sitt palats.
Gravyr från 1725.

arbete och villiga att ”offra” allt, till och med sina liv, för ”de revolutionära idealen som är högre än himlen”.

Det är ett kvasireligiöst budskap förmedlat med ett nästintill väckelseextatiskt språk som i grund och botten är främmande för den historiematerialistiska teoribildning Xi i övrigt refererar till. I stället ligger det mycket nära det traditionella kinesiska sättet att förhålla sig till den metafysiska och hemlighetsfulla Himlen och dess utvalde Härskare. Inför deras överväldigande storhet och makt var inget annat än tro möjligt och den måste vara hängiven och fullständigt självuppförande.

I detta förmedlas också ett annat krav: underkastelse under kommunistpartiet som tack vare sina ideologiska insikter och praktiska erfarenheter ”har väglett det kinesiska folket ut ur den långa natten och upprättat Nya Kina”, en bedrift att jämföra med Store Yus återställande av landet efter ”den stora översvämningen”. I en trängre mening är det naturligtvis partiets ledare och speciellt den högste av dem, Xi Jinping själv, som man ska underkasta sig.

Det kravet framställs dock inte uttryckligen i Xi Jinpings tal men i den ideologiska praktiken har det tydliggjorts med eftertryck. Hans propagerande för socialism har lett till att många, speciellt unga intellektuella, har ägnat sig åt studier av marxism, historiematerialism och maoistiska texter, ”Mao Zedongs tänkande”. Det kan förefalla paradoxalt att

denna marxistiska studieiver inte har mottagits väl av överheten men är egentligen inte det: lika lite som vanligt folk i gamla tider hade rätt att ha några åsikter om Himlens vilja tillåts kinesiska medborgare nu att göra egna tolkningar av de marxistiska teorierna.

Detta har dagens unga marxister fått erfara när de har försökt omsätta sina ideologiska insikter i handling. Studiegrupper på nätet och inom universitet har trakasserats och upplösts. 2018 förenade sig ett antal av dessa aktivister med arbetare vid en fabrik i Huizhou, provinsen Guangdong, som kämpade för att etablera en självständig fackförening. ”Ni är arbetarklassens ryggrad!” skanderade studenterna och anslöt sig till de demonstrerade arbetarna med höjda knutna nävar i klasskampssolidaritet. Kort därefter arresterades samtliga. Deras enda försvar var att hålla varandras händer och sjunga Internationalen.

Ytligt sett är alltså Xi Jinpings ideologiska linje från januari 2013 en engagerad plädering för socialism på en marxistisk teoretisk grund men vid närmare betraktande visar sig hans argumentation ha rötter långt tillbaka i den kinesiska historien, rötter som inte alls har något med socialism och historiematerialism att göra. Centralt i den visionen är föreställningen om en stark ledare – en dynasti, ett parti eller en enskild härskare – som omformar samhället och världen i enlighet med en för vanligt mänskligt förnuft förborgad plan.

Folkets roll i den dramaturgin är att underkasta sig denne ledare och hans vilja. Här finns inget utrymme för höjda nävar för klasskampen eller röda fanor för världsrevolutionen och inte heller för demokratisering. Det är det himmelska rikets återkomst.

LARS ELLSTRÖM

Litteratur

- Bernhard Karlgren, ”The Book of Documents”, *Bulletin of the Museum of Far Eastern Antiquities XXII* (1950), 1–81.
- Shangshu (尚书, 王世舜, 王翠叶 译注, 刘胜利 编辑. 北京: 中华书局), översatt (till modern kinesiska) och kommenterad av Wang Shishun och Wang Cuiye, redigerad av Liu Shengli. Beijing: Zhonghua Shuju 2012.

Dennis Normile, ”Massive flood may have led to China’s earliest empire”. *Science* 4.8.2016. <https://www.science.org/content/article/massive-flood-may-have-led-chinas-earliest-empire>

Adman Aamir, Marwaan Macan-Markar, Shaun Turton and Cissy Zhou, ”Road to nowhere: China’s Belt and Road Initiative at tipping point”. *NikkeiAsia* 10.8.2022. <https://asia.nikkei.com/Spotlight/The-Big-Story/Road-to-nowhere-China-s-Belt-and-Road-Initiative-at-tipping-point>

Jonathan E. Hillman, ”How Big is China’s Belt and Road?”. Center for Strategic & International Studies, 3.4.2018. <https://www.csis.org/analysis/how-big-chinas-belt-and-road>

Sun Yat-sen, *The International Development of China*. Shanghai: The Commercial Press 1920. <https://archive.org/details/internationaldev00suny/page/n5/mode/2up?ref=ol&view=theater>

The State Council, The People’s Republic of China, ”Action Plan on the Belt and Road Initiative”. http://english.www.gov.cn/archive/publications/2015/03/30/content_281475080249035.htm

United Nations Human Rights Office of the High Commissioner, ”Assessment of human rights concerns in the Xinjiang Uyghur Autonomous Region, People’s Republic of China”, 31.8.2022. <https://www.ohchr.org/en/documents/country-reports/ohchr-assessment-human-rights-concerns-xinjiang-uyghur-autonomous-region>

Newlines Institute for Strategy and Development, ”The Uyghur Genocide: An Examination of China’s Breaches of the 1948 Genocide Convention”. 8.3.2021. <https://newlinesinstitute.org/uyghurs/the-uyghur-genocide-an-examination-of-chinas-breaches-of-the-1948-genocide-convention/>

Xi Jinping, ”Några frågor om upprätthållande och utveckling av socialism med kinesiska kännetecken” (习近平, 关于坚持和发展中国特色社会主义的几个问题), 1.5.2013. http://www.qstheory.cn/dukan/qs/2019-03/31/c_1124302776.htm

Tanner Greer, ”Xi Jinping in Translation: China’s Guiding Ideology”. *Palladium* 31.5.2019. <https://www.palladiummag.com//2019/05/31/xi-jinping-in-translation-chinas-guiding-ideology/>

Javier C. Hernández, ”China’s Leaders Confront an Unlikely Foe: Ardent Young Communists”, *New York Times* 28.9.2018. <https://www.nytimes.com/2018/09/28/world/asia/china-maoists-xi-protests.html>